

УСУНЕННЯ ВТРАТ ТРАНСПОРТУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Кудрявцев В.М., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Нині в умовах економіки, що динамічно розвивається, особливої актуальності в забезпеченні конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів транспортно-логістичних систем набуває підвищення ефективності виробничих процесів і скорочення непродуктивних витрат.

Існуючі нині теоретичні та методичні підходи і способи вдосконалення процесів транспорту потребують інноваційних методів виявлення витрат та оцінки реалізації проектів їх усунення. Це визначається науковим і практичним інтересом усіх суб'єктів транспортного ринку до усунення витрат і досягнення операційної ефективності в умовах мінливих економічних параметрів і необхідності забезпечити безперервність виробничих процесів у всіх секторах економіки, у тому числі на підприємствах транспорту.

У зв'язку з цим, особливу увагу необхідно звернути на вдосконалення прийомів виявлення та усунення витрат задля підвищення ефективності транспортної організації, на досягнення цілей сталого розвитку України та її системоутворювальної транспортної галузі, а також на формування методики з оцінки непродуктивних витрат і додаткових витрат за перевізними видами діяльності.

Логіка розвитку методології усунення витрат простежується таким чином. Основоположний елемент цього ланцюжка – це концепція "ощадливе виробництво". У ній визначено перелік типових витрат для виробничих систем.

Процесний підхід доповнив ощадливе виробництво з погляду формалізованого представлення процесів "як є" і "як має бути", усуваючи дублювання, зайві дії та операції.

Згодом в усуненні витрат з'явилася система управління "цифрові трансформації". Цифрові трансформації – це усунення витрат за допомогою цифрових технологій за рахунок автоматизації рутинних операцій, створення роботів, формування комунікацій, зберігання документів.

Але сьогодні дивимося на втрати не тільки з погляду їхньої економічної ефективності, а й з погляду Цілей сталого розвитку, розуміється, що витрат набагато більше.

Наприклад, якщо взяти порожню фуру, то економічно цей пробіг не є втратою, тому що він оплачений, але з екологічного погляду є втратою, тому що рух супроводжуються викидами.

Тому еволюція концепції усунення витрат є основою виявлення додаткових витрат.

Для зниження непродуктивних витрат і витрат у виробничому процесі застосовуються інструменти системи ощадливого виробництва для усунення витрат.

Не всі з них можна застосовувати для транспортних організацій через особливості технологій.

Але є метод пошуку втрат, який не використовується в традиційних підходах: ні в теорії, ні в практиці ощадливого виробництва. Це метод морфологічного аналізу.

Суть цього методу полягає в тому, що структуруємо виробничу систему і відзначаємо типові втрати, які виявлені в них. І шукаємо ті "білі плями", які показують, що втрати певного виду не знайдені в структурному підрозділі. А це означає, що їх просто не знайшли, вони найімовірніше є і мають бути виявлені.

Тому метод морфологічного аналізу застосовний до виявлення втрат у різноманітному господарстві транспортної компанії.

Існує досить багато видів втрат, які можна ще виявити в процесах різних підрозділів.

Так, наприклад, втрати, які наявні в транспортній компанії, логістичних процесах щодо досягнення з Цілей сталого розвитку.

Прийнято вважати, що транспорт завдає шкоди навколишньому середовищу та сталому розвитку. На рисунку 1 виділено темним кольором ті аспекти діяльності транспорту, які справді мають негативні наслідки насамперед екологічного характеру. Але слід зазначити, що транспорт дає змогу вирішити багато завдань цілей сталого розвитку.

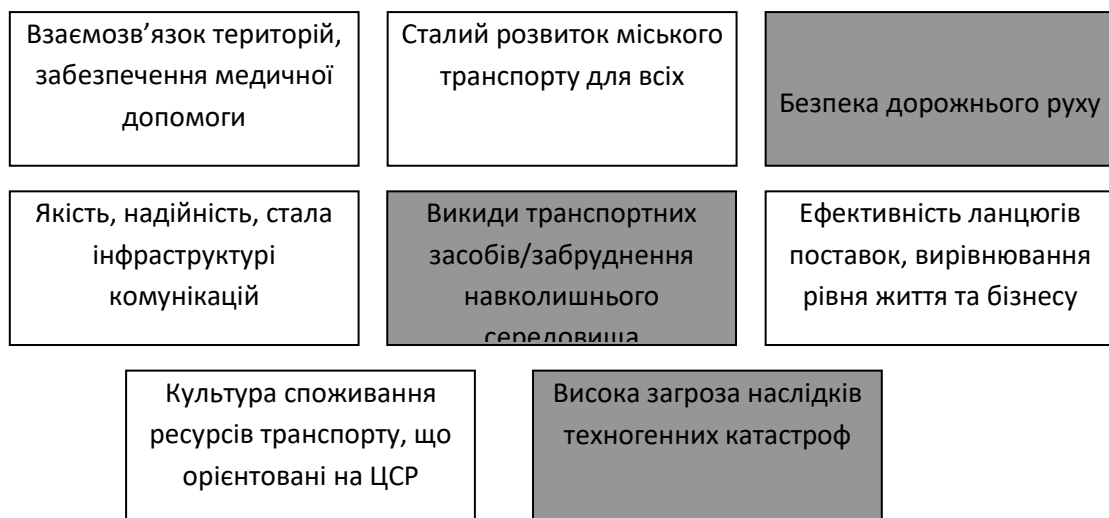

Рисунок 1. Ключові аспекти цілей сталого розвитку, що мають стосунок до транспорту

80% цілей сталого розвитку вирішуються за допомогою транспорту. Це пов'язано з досягненням територіальної зв'язності, забезпеченням медичної допомоги у віддалених районах.

Транспортна система є основою ефективності ланцюжка поставок і вирівнювання рівня життя в різних регіонах.

Важливо зазначити, що цілі сталого розвитку формують культуру споживання ресурсів транспорту. Споживати ресурси транспорту потрібно раціонально. І коли ми говоримо про порожній пробіг і порожні поїздки, які

начебто не мають економічного збитку, але завдають шкоди навколишньому середовищу. Енергоспоживання, скорочення витрат електроенергії, енергооптимальний графік руху: всі ці аспекти скорочення витрат є дуже важливими з точки зору Цілей сталого розвитку.

Також проведено трансформацію основних видів витрат відповідно до ЦСР, зокрема зберігання будь-яких запасів у кількості, що істотно перевищує мінімальну, призводить до надлишкових витрат, пов'язаних із витратами на опалення, освітлення складів. Надлишкове утримання експлуатованого парку у вантажному русі призводить до зайвих переміщень і впливає на непродуктивне використання електроенергії, що генерує додаткові вихлопи CO₂ – усі ці фактори теж впливають негативно.

Відмови в роботі технічних засобів транспорту можуть призводити до техногенних катастроф, спричинених аваріями та порушеннями нормальної роботи транспорту. Небезпечні вантажі, які перевозить транспорт, унаслідок аварій можуть мати негативний вплив на екологію цілого регіону.

Таким чином, потрібно доповнити традиційні види витрат з точки зору порядку денного сталого розвитку.

Наразі з метою організації моніторингу непродуктивних витрат і додаткових витрат і визначення коригувальних заходів для їхньої мінімізації розроблення потребують методичні рекомендації з оцінки непродуктивних витрат і додаткових витрат за перевізними видами діяльності.

Традиційно в транспортних компаніях застосовується метод витратних ставок на етапі розроблення проєктів оцінки ефективності, заходів скорочення витрат. І цей метод застосовується на практиці, добре описаний у теорії. Але на етапі, коли заходи вже реалізовано, потрібно відобразити усунені втрати на статтях управлінського обліку. При цьому в реальності не всі втрати можуть бути скорочені фактично.

Є витрати, які оцінюються відносно нормативної витрати, тобто можна за певними видами витрат довести до норми: норми енергоспоживання, норми витрат матеріалів. А деякі витрати неможливо довести до норми: тому що, або немає норми, або технологічні витрати періоду і непродуктивні втрати через специфіку обліку не можуть бути виділені із загальної суми витрат.

У результаті проведеного дослідження отримано такі результати:

розширено номенклатуру усунення витрат з урахуванням необхідності досягнення Цілей сталого розвитку;

здійснено адаптацію методу морфологічного аналізу для виявлення "білих плям" – зон пошуку витрат;

актуалізовано методи оцінки фактичного обліку під час усунення витрат у транспортній компанії.